

International Bibliography of the History of Religions. Bibliographie Internationale de l'Histoire des Religions 1973. By Salih A. Alich. By The International Association for the History of Religions. Leiden E. J. Brill 1979 r. XXII, 222.

Od 1960 roku ukazuje się międzynarodowa bibliografia historii religii opracowana przez jedną osobę Salih A. Alich. Od samego początku bibliografia otrzymała wielkie uznanie w kręgu historyków religii, głównie przez swój walor ciągłego dążenia do kompletności.

W ciągu opracowania bibliografii autor zetknął się z poważnymi trudnościami o których czytelnicy nie mają pełnego obrazu. Międzynarodowe Stowarzyszenie Historyków Religii, które sponsoruje badania, nie ma żadnych placówek badawczych, ani nawet nigdy nie zdołało skutecznie zorganizować międzynarodowej współpracy dotyczącej bibliografii. Autor osobiście poszukiwał odpowiednich materiałów dla międzynarodowej bibliografii historii religii.

Z wyjątkiem małej liczby publikacji naukowych, których subskrypcję nabył sam autor lub w inny sposób załatwił by mieć do nich stały wgląd i poza małą ilością materiałów badawczych otrzymanych dzięki uprzejmości prof. C. J. Bleekera, lub w bardzo nielicznych

przypadkach przez autorów lub publicystów, większa część materiałów do bibliografii została zebrana z czasopism lub materiałów badawczych znajdujących się w różnych bibliotekach i instytucjach. Znaczna liczba bibliografii specjalistycznych lub ekscerptów bibliograficznych musiała być weryfikowana. Wszystko to kosztowało autora dużo pracy i czasu, a często było przyczyną opóźnienia w publikacji bibliografii.

Na Międzynarodowym Kongresie Filozofii i Nauk Humanistycznych, odbywającym się we wrześniu 1975 r. w Dubrowniku w Jugosławii, autor zaprezentował stan badań nad bibliografią zgromadzenia ogólnego. Tam też rzucił sugestię, by ułatwić pracę bibliograficzną, aby stworzyć system wymiany publikacji przynajmniej przez instytucje cieszące się poparciem UNESCO. Po długotrwałej burzliwej dyskusji przy pełnym zrozumieniu postanowiono jednak, że organizacje członkowskie UNESCO powinny dostarczyć na zasadzie subskrypcji odpowiednią liczbę publikacji i służyć na zasadzie pośrednika w wymianie między organizacjami członkowskimi.

Warto z tej okazji zauważyć, że istnieje zasadnicza różnica pomiędzy wszelkimi innymi publikacjami z jednej strony a międzynarodową bibliografią historii religii. Podczas kiedy właściwie wszystkie inne publikacje naukowe UNESCO są w rzeczywistości realizowane jako integralna część działalności naukowej poszczególnych uniwersytetów narodowych lub innych instytucji państwowych lub prywatnych z porozumieniem międzynarodowym poszczególnych placówek badawczych wyspecjalizowanych w danej dziedzinie, w przypadku międzynarodowej bibliografii historii religii jest nieco inaczej. Do tej pory żadna instytucja, ani prywatna ani państwowa, nie była w stanie podjąć odpowiedzialności za bibliografię. Były próby po kongresie Międzynarodowego Stowarzyszenia Historii Religii w 1960 r., Blaisdell Institute w Claremont w Californii był instytucją, która miała przejąć tę odpowiedzialność, okazało się, że projekt nie zdał egzaminu ponieważ Instytut nie miał odpowiedniej biblioteki a pobliska biblioteka połączonych kolegiów, która została powołana głównie do gromadzenia materiałów międzynarodowych, nie była adekwatna dla potrzeb bibliografii historii religii.

Zatem pełna odpowiedzialność przygotowania bibliografii w jej pełnym zakresie i w obecnej formie pozostała na barkach autora. Jednakże, pomimo tych wszystkich trudności autor przygotował niezwykle sumiennie kolejny tom międzynarodowej bibliografii.

Wydawca przeprowadził kwerendę w 479 czasopismach różnych państw. Z polskich czasopism do bibliografii weszły następujące tytuły: Rocznik Orientalistyczny, Studia Filozoficzne, Studia Theologica Varsoviensia, Studia i Prace. Pod tym względem bibliografia ma poważ-

ny mankament. W Polsce w ostatnich latach ogromnie rozwinęły się badania nad religioznawstwem. Ukazuje się szereg prac ciekawych i oryginalnych, niestety nie wchodzą nadal do międzynarodowej bibliografii.

Literatura została w bibliografii rozplanowana w jedenastu rozdziałach. Oto wykaz zagadnień. Rozdział I. Ogólna literatura. 1. Encyklopedie i słowniki. 2. Publikacje informacyjne. 3. Psychologia religii. 4. Filozofia religii. 5. Socjologia religii. 6. Fenomenologia religii. 7. Różne inne zagadnienia. Rozdział II. Prehistoryczna i pierwotna religia. 1. Prehistoryczna religia. 2. Pierwotna religia. 3. Religia we wczesnej Europie. Rozdział III. Religia w starożytności. 1. Ogólna literatura. 2. Egipt. 3. Mezopotamia. 4. Iran. 5. Azja Mniejsza. 6. Grecka i Rzymska religia. 7. Helleńska religia. Rozdział IV. Judaizm. 1. Pisma, 2. Qumran. 3. Instytucje. 4. Filozofia. 5. Historia. Rodział V. Chrześcijaństwo. 1. Początki. 2. Literatura patrystyczna. 3. Apokryfy. 4. Monastyczna. 5. Kościół, teologia. Rozdział VI. Islam. 1. Pre-Islam Arabia. 2. Pisma, wczesny Islam. 3. Teologia i filozofia. 4. Mistycyzm. 5. Historia. Rozdział VII. Hinduizm. Rozdział VIII. Buddyzm. Rozdział IX. Chińskie religie. Rozdział X. Japońskie religie. Rozdział XI. Mniejsze religie.

Trudno wyobrazić sobie badania nad historią religii bez znajomości monumentalnej i międzynarodowej bibliografii historii religii.

Roman Nir